

MARTIN HEYLEN

Ik dacht dat ik een kleine familie had

TEKST: SOPHIE DEJAEGER

Inhoud

Inleiding – 9

I

‘Nu zit die kleine hier weer onder tafel!’ – 14

Het verhaal van mijn moeder

II

‘Jongen, wij hadden een boot moeten hebben.’ – 22

Het verhaal van mijn vader

III

‘Niet opvallen is goed, maar beroemd worden is beter.’ – 30

Opgroeien met argwaan voor gezag

IV

‘En toen reed uw tante de prairie op, op een paard zonder zadel!’ – 38

Kruimels uit Amerika

V

‘Gisteren is dood. Morgen bestaat niet.’ – 44

Een ongevraagde en niet zo welkome uitnodiging naar het verleden

VI

‘Beste, ik zag dat uw naam ook in mijn stamboom staat.’ – 54

De eerste sporen van familie

VII

‘Mijn God, dat is mijn oma op jouw foto.’ – 62

De familie De Keyser openbaart zich

VIII

‘Ze is geen enkele keer op het dek geweest.’ – **78**

Het wel en wee van de overvaart naar Amerika

IX

‘Je hebt de ogen van een De Keyser.’ – **90**

Mijn eerste ontmoeting met familie in Amerika

X

‘Er is geen zonsondergang zo mooi als die in Alma.’ – **98**

Stappen door de straten van de thuisstad van mijn vader

XI

‘Hierdoor verklaren we u uit de echt gescheiden.’ – **106**

Het verdwijnen van de eerste grootvader en de komst van de tweede

XII

‘En toen reed uw tante de prairie op, op een paard zonder zadel!’ (2) – **118**

Leven als migranten in Amerika

XIII

‘Hi cuz!’ – **126**

Leren vloeken op Vlaamse wijze in Amerika

XIV

‘Mannen zijn nooit sterker dan tranen.’ – **136**

Iedereen zoekt ergens zijn vader

XV

‘Pas na vijfenzeventig jaar krijgt een cactus een arm.’ – **144**

Nieuwe familie op latere leeftijd

XVI

‘Het is een dag om dankbaar te zijn.’ – **158**

Mijn eerste keer Thanksgiving, mét familie

XVII

‘De Keyser is nog altijd buiten westen.’ – **170**

Terug naar het Oude Spoor met Louis De Keyser

XVIII

‘Als je geroepen wordt, dan ga je.’ – **184**

Langs nieuwe wegen en oude rivieren

XIX

‘Hierdoor verklaren we u uit de echt gescheiden.’ (2) – **198**

De terugkomst van de eerste grootvader

XX

‘Ik vind het aandoenlijk, Martin, dat gij nu ziet wat mijn moeder en uw vader hebben gezien.’ – **210**

De laatste Amerikaanse reis, naar het Ithaca van mijn vader

XXI

‘Jongen, wij hadden een boot moeten hebben.’ (2) – **230**

De familie Heylen in het schipperskwartier

Nawoord – **246**

Dankwoord – **252**

Ithaca – **254**

MAANDEN.	EIGENNAMEN DER GETROUWEN.	AKTEN VAN HUWELIJKEN EN ECHTSCHIEDINGEN.
16 ^{de} September		<p>Het jaar negentien honderd elf, den vijftiensten September om vijf uur middag, voor ons Eduard Galens, burgemeester</p>
	<p>Heylen Lodewijk Hendrik en De Keyser Maria Irma</p>	<p>ambtenaar van den burgerlijken stand van de stad Sint-Janskerke te Antwerpen zijn verschenen: Lodewijk Hendrik Heylen, schipper, geboren te Antwerpen den vijf en twintigsten Maascht achtentwintigst vier en tachtig, blykens geboortebaad hierna vermeld, en wonende te Antwerpen, meer der jaaren woon van Jan Baptist Heylen, overleeden te Antwerpen den vijf en twintigsten Februar achtentwintigst zes en negentig, blykens overleedenbaad hierna vermeld, en van Anna Maria Van der end vier en zestig jaaren, schipper, wonende te Antwerpen, alhier legemeentelijk in de woonplaats, ten eerste, en Maria Irma De Keyser, fabriekwerkster, geboren te Diering den zeventien Januari achtentwintigst twee en negentig, blykens geboortebaad hierna vermeld, en wonende, in de woonplaats van de heer De Keyser, sedert een en zestig jaaren, schiedt van de heer Van der end vier en vijftig jaaren, huissmeester, sedert wonende in deze stad, alhier legemeentelijk, ten eerste, en de eerste vervolgijne heeft ons voorgelegd een echtingsbaad van milie afgetekend over den twee Geboortebaad van de heer Van der geboortebaad Augusti laatste,</p>
31		<p>welke comparanten ons hebben verzoekt over te gaan tot de voltrekking van hun huwelijk, waarvan de afkondiging reeds is gedaan ingevolge de wet, en deze stad en in de stad Antwerpen op den zeventiensten September laatste blykens het register van burgerlijken afkondigingen en bijgevoegd echtingsbaad Geene tegenspraak wegens dit huwelijk ondetekend zijnde, recht doende aan hun verzoek, hebben wij, na voorlezing van al de voorgelegde stukken, welke allen behooflijk zijn geparafeerd en aan deze zullen gehecht blijven, alsmede van het zesde hoofdstuk van den vijftiensten titel van het burgerlijken wetboek, getiteld: Van het huwelijk, aan den bruidegom en aan de bruid gevraagd of zij elkander voornemens zijn te nemen voor man en vrouw, elk van hen beurtelings geantwoord hebbende ja, verklaren wij in naam der wet dat de gezelden Lodewijk Hendrik Heylen en Maria Irma De Keyser</p>
		<p>door den huwelijksband vereenigd zijn; welk huwelijk openbaar is voltrokken ten Stads huize, in de tegenwoordigheid van de twee nagenoemde door de echtgenooten gekozen getuigen: Maximus Akers, end een en dertig jaaren, koopman, wonende in deze stad, schiedt van de heer, den Maascht De Keyser, end zeven en dertig jaaren, koopman, wonende in deze stad, blykens van de baad; en de heer de contraactanten, de twee van de bruid end de getuigen alleen met ons degen baad hierna vermeld, allen na gedane voorlezing getekend vermits de maascht van den bruidegom en de maascht van de bruid afgetekend verklarend hebben niet te twyfel te hebben. x Anna De Keyser J. Heylen De Keyser en M. Irma De Keyser Anna De Keyser</p>

Huwelijksakte van mijn grootouders Louis Heylen (1884-1939)
en Irma De Keyser (1892-1958)

Inleiding

Ik heb altijd gedacht dat ik een kleine familie had. Logisch, want ik ben in een kleine familie opgegroeid: mijn ouders, één broer, twee paar grootouders, nauwelijks een paar ooms en tantes, enkele nichten en een paar neven. Daar hield het op. In een tijd waarin mijn vriendjes talrijke broers en zussen hadden en hun ouders uit boerengezinnen kwamen zo groot als een halve klas, was dat heel ongewoon. Zij konden over alles in het meervoud vertellen, over tantes, nonkels en feestzalen vol neven en nichten. Bij mij was het bijna altijd in het enkelvoud: mijn broer, mijn tante en een feestje in de keuken. Ik was jaloers op iedereen die – naar mijn gevoel – familie in elke straat had wonen. En ik vond het verschrikkelijk dat wij alle nieuwjaarsbezoek aan de familie op één namiddag konden afhaspelen, terwijl mijn vriendjes daar minstens twee weken voor nodig hadden. Een kleine familie, dat had ik, en dat was ongewoon, en tegen mijn zin.

Ook mijn naam was anders. Martin, zo heette bijna niemand in de wijde omgeving. Er waren volop Jannen en Patricks, meerdere Rogers en hier en daar een Luc, maar van Martin waren er maar twee. En Heylen, zo heette er al helemaal niemand, behalve mijn broer, mijn vader en ik. Oosteeklo en de omringende dorpen waren bijeengevlochten uit pakweg tien familienamen. In mijn klas zaten Van Laere, De Smet, Van Vooren en Criel. Elk van hen had een netwerk van tantes, neven en verre nichten in de dorpen en boerderijen rondom, en dat ging generaties ver terug. Het ultieme bewijs daarvan lag in de rijmwoorden. Je was pas echt een inwoner van Oosteeklo als op de speelplaats met je naam gerijmd kon worden: ‘Desmet, potje vet’, ‘Criel is een wiel’, ‘Van Laere is een blare’. En Heylen? Daarvoor bestond geen rijmpje, want in het dialect is er helemaal niets dat op Heylen rijmt.

Ik bleef daar uiteraard niet stil bij staan. Vaak miste ik het warme

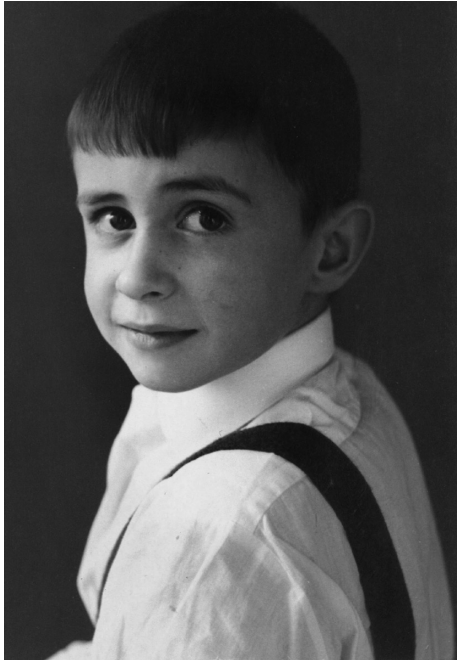
gevoel van een wijdvertakte familie, maar de dingen zijn wat ze zijn. Ik dook in het verenigingsleven en er kwam een meisje, Chris, op mijn pad. Ik schreef mijn eerste stukjes voor de krant en ging aan het werk bij de televisie. Ik bleef in contact met mijn eigen, kleine familie en creëerde er zelf een nieuwe, samen met Chris: twee dochters Heylen, Marieken en Famke, kwamen erbij. Kortom, het leven ging zijn gang.

Tot een jaar of twee geleden. Door een samenloop van omstandigheden kreeg ik van het Red Star Line Museum een mailtje. Daar was een kopie aan toegevoegd van de passagierslijst van een van de schepen waarmee de rederij in 1920 naar Amerika voer vanuit Antwerpen. En al was het een beetje wennen aan het handschrift en de vlekken, toch was het heel duidelijk: op het document stonden de namen van mijn grootouders, mijn vader en mijn tante. Dat deed me veel meer dan ik had gedacht, hun namen daar zo te zien staan, me voor te stellen wat zij toen moeten hebben gevoeld! Maar er stond nog meer op, iets wat ik in de verste verte niet had zien aankomen: de naam van een broer van mijn grootmoeder die al in Amerika woonde. Ik had nog meer familie? In Amerika?!

Het heeft even geduurd voor ik er werk van maakte, maar de informatie van het Red Star Line Museum leidde uiteindelijk tot een verbijsterende zoektocht langs stambomen, registers en – vooral – Amerikaanse wegen. Het meeste daarvan liet ik filmen en was op televisie te zien in het programma *Uncle Martin*. Maar er is altijd meer dan in een televisieprogramma, met zijn beperkte zendtijd, getoond kan worden. Er was namelijk niet alleen die zoektocht naar de Amerikaanse sporen van mijn familie, er was ook de zoektocht naar die fameuze naam zonder rijmwoorden: Heylen. Het was een zoektocht die mij niet alleen nieuwe dingen leerde over mijn familie en Amerika, maar ook over mijn jeugd, mijn identiteit, de dingen waar ik van houd of net niet.

Het is bijna onmogelijk om bezig te zijn met je geschiedenis zonder telkens weer te denken: 'Wat als...?' Wat als mijn grootmoeder daar gebleven was? Wat als er nog meer familie bleek te zijn dan alleen die

Mijn oudere broer Ivan en ik als kleine jongen

plots opduikende grootoom? Wat als mijn familie veel Amerikaanser bleek dan ik altijd had gedacht? Plots moest ik alles herbekijken, in een heel nieuw kader. En daarbij spookte voortdurend die ene zin door mijn hoofd: 'Ik dacht dat ik een kleine familie had, maar kijk nu...'

In dit boek reconstrueer ik de zoektocht naar mijn familie en het verhaal dat eraan voorafgaat. Dat verhaal begint bij mijn ouders en bij Martin Heylen als klein ventje, in een tijd waarin ik er nog geen flauw benul van had dat ik na mijn zestigste zoveel meer te weten zou komen.

Ik heb mij voorgenomen dat verhaal zo duidelijk en zo chronologisch mogelijk te vertellen, maar de ervaring leert dat dat niet altijd lukt. Als je zelf wel eens herinneringen ophaalt en die graag aan vrienden of kinderen vertelt, dan zul je het fenomeen misschien herkennen: herinneringen houden zich niet graag aan de chronologie. Gebeurtenissen waarvan je dacht dat er jaren tussen zaten, blijken plots in hetzelfde jaar te zijn gebeurd. Dingen die je altijd zeker dacht te weten, blijken opeens tegenstrijdig als je ze hardop zegt. En wat in jouw hoofd groot en belangrijk was, blijkt achteraf beschouwd maar een detail. Kortom, er zit weinig logica in het ophalen van herinneringen...

Ik was bovendien al zestig toen ik op onderzoek uitging. Toen pas begon ik mij vragen te stellen als: 'Waarom heb ik dat als kind nooit gezien?' Of: 'Hoe komt het dat ik daar nooit naar heb gevraagd?' Als ik me die vragen vroeger had gesteld, dan was het misschien gemakkelijker geweest om de antwoorden te vinden. Maar aangezien ik de puzzel van het verleden pas op mijn zestigste begon te leggen, bleek het allemaal lang niet zo eenvoudig en rechtlijnig als ik wel zou willen.

Ik heb vaak gedacht: herinneringen lijken wel dromen. Ze houden zich niet aan wat belangrijk is of aan wat juist is, maar mixen overdrijving en werkelijkheid door elkaar. Er zijn geen aanvaardbare volgordes of logica. Er komen mensen in voor van wie je niet meer weet wie ze waren, en mensen die je er verwacht, duiken niet op. Het lijkt allemaal heel vanzelfsprekend zolang je nog aan het dromen bent, maar eens je ze zogezegd logische droom bij het ontbijt aan je gezin probeert na te

vertellen, valt die uiteen in een reeks eigenaardige scènes waarvan je niet meer begrijpt hoe je die eerst vond kloppen.

Herinneringen ophalen is even warrig als een droom navertellen. Ik doe het niet altijd in dezelfde volgorde. Soms begin ik bij Amerika, soms bij de passagierslijsten, soms bij mijn jeugd, soms bij de verhalen van mijn vader. In dit boek begin ik bij mijn jeugd. Omdat ik het belang van de ontdekking van mijn familie in Amerika alleen maar kan verklaren door eerst te tonen hoe het vroeger was. Dat is geen verhaal van kommer en kwel, maar ook niet louter van feest, gelach en avontuur. Over elke herinnering kun je verschillende verhalen vertellen, met een andere sfeer, in een ander licht, vanuit een andere invalshoek. Mijn invalshoek is Amerika. Daardoor zie ik nu allerlei kruimels in mijn jeugd die ik nooit eerder heb opgemerkt, laat staan dat ik ze zou oprapen. Die kruimels hebben gaandeweg een andere betekenis gekregen, en het is op die weg dat ik je wil meenemen: van onwetendheid, via spannende websites en ontmoetingen, naar meer betekenis, en dus uiteindelijk ook terug naar het begin. En dat begin ziet er op het einde van de zoektocht altijd anders uit dan toen je echt begon.

MARTIN HEYLEN

September 2022

De volledige stamboom van Martin Heylen bekijken?

© 2022 Manteau/Standaard Uitgeverij België nv,
Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Martin Heylen

www.standaarduitgeverij.be – info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk: oktober 2022

Tekst

Sophie Dejaegher

Omslagontwerp en vormgeving binnenwerk

Leen Depooter – quod. voor de vorm.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3904 6

NUR 320

D/2022/0034/235